

Получено 19 FEB 2019		
Одредба	Број одлуке	Број
183	40	4706

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД,
ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА
И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА
Број: 117-00-002292/2018-05
Датум: 18. фебруар 2019. године
Немањина 22 –26
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Делиградска бр. 16
11000 Београд

Поводом вашег дописа број: 39061 од 5. децембра 2018. године, а у вези са Извештајем о раду Националног механизма за превенцију тортуре за 2017. годину, као и разматрањем препорука Националног механизма за превенцију тортуре и ступања у дијалог у вези са мерама имплементације, обавештавамо о следећем:

Тачка 6.4. Задржавање особа са менталним сметњама у психијатријским болницама

Опште препоруке за отклањање недостатака (Тачка 4.)

У циљу развоја услуга социјалне заштите у заједници, у складу са Законом о социјалној заштити, Инспекција социјалне заштите је издала до сада укупно 458 лиценци пружаоцима услуга социјалне заштите, од тога 121 у 2018. години. С тим у вези, Министарство ће наставити активности на снажном подстицају локалним самоуправама да развијају услуге у заједници кроз механизам наменских трансфера односно преношења средстава са националног на локални ниво посебно најсиромашнијим општинама и оним општинама које на својој територији имају установе у трансформацији, као и на даљем наставку процеса трансформације посебно установа за смештај лица са инвалидитетом. Такође, наставиће се са радом на успостављању нових иновативних и флексибилних услуга и на укључивању већег броја пружалаца услуга из цивилног сектора и повезивању актера на локалном и националном нивоу.

Тачка 6.5. Задржавање особа у установама социјалне заштите

Опште препоруке за отклањање недостатака

Тачка 1. - унапређење материјалних услова смештаја у установама социјалне заштите.

Опредељена средства за установе социјалне заштите у 2018. године износила су 229.376.997,00 динара (за зграде и грађевинске објекте) и 156.936.704,00 динара (за опрему). Инвестициона улагања у установе социјалне заштите су искључиво везана за њихову обавезу испуњавања законом прописаних услова и стандарда за добијање лиценце, односно унапређење квалитета услуга (неиспуњавање ових услова исходвало би губитком дозволе за рад), а никако за проширење капацитета установа.

Тачка 2. – повећање броја запослених у установама социјалне заштите.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је доставило Предлог закључка Министарству финансија и Комисији Владе за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава да једним актом да сагласност за попуњавање укупно 750 радних места – за стручне раднике у центрима за социјални рад, на

пословима јавних овлашћења, установама социјалне заштите за смештај корисника и другим установама социјалне заштите, чији се рад финансира из буџета Републике, односно цене смештаја, за целу 2019. годину, без могућности повећања броја новозапослених у тој години, а у складу са Законом о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору и Одлуком о максималном броју слободних, односно упражњених места у установама социјалне заштите за целу календарску годину.

Тачка 3. – установити нормативни оквир за збрињавање, односно свакодобну и сваковрсну подршку особама са менталним сметњама (укључујући и њихове породице) за живот ван психијатријских и установа социјалне заштите, у окружењу које је у што мањој мери одређено њиховим менталним сметњама.

У Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је урађена радна верзија Нацрта стратегије деинституционализације и развоја услуга у заједници за период од 2019. до 2015. године, као и Нацрта стратегије развоја социјалне заштите у Републици Србији за исти период. Стратегијом развоја социјалне заштите обухватиће се неколико кључних подобласти: сузбијање последица сиромаштва, најбољи интерес деце и породице, подршка одраслим и старијим грађанима посебно особама са инвалидитетом и капацитети социјалне заштите. Циљеви Стратегије деинституционализације биће стварање услова за развој одрживих и одговарајућих алтернативних услуга у заједници за старије, социјална интеграција особа са инвалидитетом кроз развој услуга подршке у заједници, развој мера за спречавање институционализације, напуштања деце и одвајања деце од породица.

Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите као и Правилник о лиценцирању организација социјалне заштите прописују обавезу израде и примене процедура (код спутавања корисника, притужби корисника и сродника и др.).

Тачка 4. – извршити измену Закона о социјалној заштити, тако да се пропишу услови, надлежност и процедуре за принудно смештање и чување корисника у установама социјалне заштите домског типа

Закон о изменама и допунама Закона о социјалној заштити је у процедури и не садржи одредбе које прописују услове, надлежност и процедуре за принудно смештање и чување корисника у установама социјалне заштите. У наредном периоду ће се размотрити могућност утврђивања предметних одредаба.

Тачка 5. – доношење прописа којима ће се уредити услови и поступак ограничавања слободе кретања и физичког спутавања корисника смештених у установама социјалне заштите домског типа

Урађена је радна верзија Нацрта закона о заштити лица са менталним сметњама корисника услуга смештаја у установама социјалне заштите чије се доношење очекује током 2019. године.

Тачка 6. – унапредити поступање центара за социјални рад у погледу пружања ефикасне старатељске заштите корисницима у установама

У 2017. и 2018. године реализовано је 14 обука - по акредитованом програму обуке „Примена старатељства у центрима за социјални рад - улога, обавезе и одговорности водитеља случаја и правника“, који је прошло укупно 300 стручњака центара за социјални рад.

ДОДАТАК I-Препоруке НПМ упућене органима власти Републике Србије

I-3 – Препоруке упућене социјалним установама домског типа

У области социјалне заштите постоји специфичан положај здравствених радника који су запослени у установама социјалне заштите у односу на остале запослене, у погледу финансирања њихових плата. Средства за плате запослених здравствених радника у установама социјалне заштите, планирају се и исплаћују од стране Републичког фонда за здравствено осигурање. Републички фонд за здравствено осигурање са сваком установом за смештај корисника закључује сваке године уговор о преносу, тј. висини средстава за исплату плата и накнаду за санитетски материјал запослених здравствених радника који обављају здравствену заштиту у установама социјалне заштите за смештај корисника. И поред више заједничких састанака са Министарством здравља и Републичким фондом за здравствено осигурање (РФЗО) од 2006. године, није дошло до повећања броја здравствених радника у установама социјалне заштите.

Чланом 214. став 3. Закона о социјалној заштити је прописано да се кориснику домског смештаја и кориснику породичног смештаја обезбеђују средства за личне потребе у износу који утврђује министар надлежан за социјалну заштиту прописом из члана 213. овог закона.

У наредном периоду министар надлежан за социјалну заштиту прописује критеријуме и мерила за одређивање учешћа корисника у трошковима услуге социјалне заштите као и нове износе средстава за личне потребе.

Установе социјалне заштите располажу обавезним прописаним процедурама за изјављивање жалби корисника, имају дефинисане обавезне процедуре за примену рестриктивних поступака и мера према корисницима, имају формиран интерни тим запослених задужен за поступање у случајевима насиља над корисницима.

У циљу спречавања злостављања и занемаривања корисника услуга социјалне заштите донет је Правилник о забрањеним поступањима запослених у социјалној заштити („Службени гласник РС“, број 8/2012 од 3. фебруара 2012. године), а Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је 19. маја 2014. године свим установама социјалне заштите издало Инструкцију о поступањима у инцидентним ситуацијама.

Установе социјалне заштите за смештај корисника са интелектуалним и менталним тешкоћама су донеле интерну процедуру за примену поступака и мера ограничавања кретања, изолације или контроле понашања корисника. Установа прописује процедуру, одређује лице (лекар установе или лекар специјалиста из здравствене установе) одговорно за одобравање рестриктивних поступака и мера и води евиденцију о њиховој примени у складу са Законом о заштити лица са менталним сметњама („Службени гласник РС“, број 45/13). Надлежно министарство преко контролног механизма, Одељења за инспекцијски надзор контролише рад установа и у делу поступања по интерној процедури у циљу заштите права и интереса смештених корисника. Свако одступање и грубо кршење права корисника може водити губитку лиценце пружалаца услуга, којом је добијена дозвола за обављање делатности социјалне заштите. Министарство са циљем контроле и унапређења система врши стручни надзор и инспекцијски надзор, а заводи за социјалну заштиту (републички и покрајински) врше супервизијску подршку ради усвајања нових, савременијих концепата и помажу у решавању конкретних, професионално захтевних ситуација у којима може да се нађе установа социјалне заштите.

У установи социјалне заштите, односно код пружаоца услуга социјалне заштите запосленом је забрањен сваки облик насиља над корисником, физичко, емоционално и сексуално злостављање, искоришћавање корисника, злоупотреба поверења или моћи коју ужива у односу на корисника, занемаривање корисника и друга поступања која нарушавају здравље и достојанство корисника и развоја детета (члан 151. Закона о социјалној заштити). Поступање супротно овим забранама сматра се повредом радне обавезе запосленог у смислу закона којим се уређује рад. Посебним Правилником о забрањеним поступањима запослених је ближе одређено шта се сматра забрањеним поступањем у смислу овог члана Закона.

Установе социјалне заштите за смештај корисника здравствене услуге пружају под условима и уз примену стандарда утврђених у складу са законом којим се уређује здравствена заштита. Поред организованог пружања одређеног броја здравствених услуга у дому, корисници као здравствени осигураници имају обезбеђен равноправан приступ установама примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите. Процедура прописивања лекова и издавања лекова на рецепт, између осталог и психијатријске терапије је регулисана Законом о здравственом осигурању и правилником о начину прописивања и издавања лекова. Руководилац сектора здравства (лекар из установе) је задужен за примену и поштовање прописа и процедура из здравствене заштите, као и за стриктно поштовање процедуре прописивања психијатријских лекова од стране лекара специјалисте психијатра из референтне здравствене установе задуженог за дијагностиковање и лечење конкретног корисника уколико установа нема запосленог психијатра.

Дом „Otthon” Стара Моравица:

У односу на дом „Otthon”, Стара Моравица предузете су мере и активности за отклањање утврђених недостатака. У процесу трансформације Дома омогућена је услуга становања уз подршку за 14 корисника, сачињен је План трансформације којим се ближе одређује динамика и активности,

у току је израда пројектно-техничке документације за генералну реконструкцију Дома. Укупан број запослених је 106 и постоји потреба за већим бројем ангажованих. Установа прима само кориснике са интелектуалним потешкоћама.

Обезбеђена су средства за куповину транспортно-санитетског возила. Завршена је адаптација кухиње. Набављена су различита ортопедска помагала за све кориснике који имају потребу за истим, ЕКГ апарат, боца са кисеоником, антидекубитни душеци.

Постоји Правилник о поступањима у инцидентним ситуацијама и у складу са њим се евентуално примењују физичка спутавања. О свакој интервенцији води се писана евиденција и поштују законски прописи. Физичко спутавање се никад не користи као метод кажњавања. Запослени се континуирано едукују о правима лица са интелектуалним потешкоћама, адекватном поступању и реаговању у различитим ситуацијама. У погледу коришћења контрацепције корисницима се у складу са њиховим интелектуалним могућностима оставља простор да изаберу начин контрацепције и пре тога се обавља серија разговора са стручним радницима и лекаром специјалистом гинекологије. Приликом пријема корисника осим медицинске дијагнозе свакако се узимају у обзир и друге социјалне карактеристике како би се особа адекватно адаптирала у оквиру постојећих услова смештаја.

Геронтолошки центар у Вршцу:

Поступајући у складу са Извештајем о посети кориговани су недостаци и пропусти у раду: установљена је евиденција умрлих лица која се води у обрасцу Протокола умрлих и установљен је протокол повреда са евиденцијом података о околностима насталих повреда.

И даље постоји потреба за повећањем броја радника нарочито неговатељица и медицинских техничара.

Завод за смештај одраслих лица „Мале пчелице“:

Установа социјалне заштите се у писаној форми, у одговору на препоруке, обавезала да ће мртвозорник из редова запослених установе (лекар опште праксе др Владан Ћирић) поступити по препорукама уз поштовање важећих прописа.

Од периода у коме су представници Националног механизма за превенцију тортуре посетили Установу, реализован је значајан инвестициони циклус који је побољшао услове живљења корисника на смештају, у смислу реновирања и опремања соба за кориснике, трпезарије, дневног боравка и наставиће са оваквом праксом у складу са расположивим финансијским могућностима.

Запослени, као и Министарство, годинама настоје да простор у коме бораве корисници не подсећа на болничке услове, јер то и није намена, нити смисао установа социјалне заштите. Корисници немају препреке да персонализују простор у коме бораве и охрабрују се у том правцу. Потешкоће се јављају једино у павиљону у коме бораве лица са интелектуалним тешкоћама која често имају и менталне сметње јер, осим што су незаинтересовани, често ломе и уништавају предмете. Без обзира на напред наведено, ово није разлог да се са њима активно не ради, те ће стручни тим Установе осмислити начин како да и њихови простори добију „лични печат“. И сада, значајан број корисника бира гардеробу према свом укусу, већина гардеробе је обележена, а сви који су у могућности да то чине, сами се о истој старају (прање, сушење, пеглање...у оквиру свог павиљона), а они који поседују лична средства, сами је купују, као и друге потрошштине које желе да поседују.

Од посете Националног механизма за превенцију тортуре, установа је прибавила и поставила 15 оградаца на кревете корисника који су у ризику од самоповређивања.

Установа је у више наврата обавестила надлежне центре за социјални рад о потреби евентуалног измештања корисника који су често фиксирани. Центри за социјални рад су на то одговорили да и даље сматрају овај облик збрињавања (институционални) адекватним за конкретног корисника, а ово из разлога што ни здравствени, нити систем социјалне заштите, у овом тренутку, не могу да понуде боље решење, јер оба система нису развила моделе ванинституционалног збрињавања ове категорије корисника.

Иако се спутавање у циљу спречавања повређивања у највећој мери примењује у складу са препорукама Националног механизма за превенцију тортуре, Министарство ће издати инструкцију свим установама социјалне заштите које примењују ову меру да израде акт којим ће се прецизно дефинисати процедура за увођење у ову меру, трајање мере, праћење, контрола, а у складу са препорукама.

Захваљујемо посебно на указаном врло важном елементу из тачака препорука везано за тзв. фиксацију (тачка 14. алинеја 9.) коју систем до сада није примењивао, а веома је важна из перспективе самог корисника.

За наредни период планирани су редовни инспекцијски надзори у овим установама, а у циљу праћења стања и реализације добијених препорука Заштитника грађана односно Националног механизма за превенцију тортуре.

У вези препоруке да Министарство предузме мере и ангажује лице у Центру за социјални рад Лозница које ће обављати послове старатељства страним малолетним мигрантима без пратње смештених у Бањи Ковиљачи дајемо следећи одговор.

Центар за социјални рад Лозница у 2018. години није добијао захтеве за постављање привременог старатеља малолетним мигрантима без пратње. Центар за социјални рад Лозница је добио обавештење управника Центра за азил Бања Ковиљача, да се у ту установу од почетка 2018. године не смештају малолетни мигранти без пратње. Центар за социјални рад Лозница је раније поступао по захтевима Центра за азил у Бањи Ковиљачи и постављао привремене старатеље малолетним мигрантима без праће, а дужност старатеља је обављала Сања Грујичић, стручни радник Центар за социјални рад Лозница.

Поред наведеног, а у погледу примедби да у појединим прихватним центрима и центрима за азил, као што су Бања ковиљача, Босилеград и Врање потребно веће ангажовање и присуство Центара за социјални рад истичемо да је стање у вези са бројем лица измењен, односно да су од стране овог министарства начињени напори да се то сведе на минимум у складу са међународним споразумима. Указујемо да решавање овог питања није у потпуности у надлежности Министарства, обзиром да је још увек на снази забрана запошљавања.

Истичемо да у установама у којима су смештени малолетни мигранти без пратње одлуку о њиховом смештају без обзира на старосну доб доноси се руководећи се принципом најбољег интереса детета што је тимска одлука стручњака.

Истовремено захваљујемо на достављеном извештају, као и препорукама које ћемо имати у виду приликом даљих активности како на нормативном плану тако и у самим установама социјалне заштите, а све у циљу заједничког деловања на унапређењу услова живота, помоћи и заштите корисника услуга социјалне заштите.

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР
Ненад Нерић

